

Levendige discussies over MZI's en Natuurherstelprogramma

Geslaagde werkconferentie 'Naar een Rijke Waddenzee'

Hoeveel MZI's komen in de Waddenzee? En wat zijn de meest geschikte locaties? Wat houdt het Natuurherstelprogramma in? En met welke thema's gaan we de komende jaren aan de slag? Deze en andere vragen kwamen aan de orde tijdens de Werk- en Informatiebijeenkomst 'Naar een Rijke Waddenzee' op 8 september jl. in het spiksplinternieuwe WTC Congressentrum in Leeuwarden. De ruim 70 aanwezigen vonden het een informatieve bijeenkomst. Duidelijk werd ook dat de aanwezige organisaties nauwer bij het Natuurherstelprogramma betrokken willen worden.

Gastheer Hendrik Oosterveld, regiodirecteur Noord van LNV, heette iedereen van harte welkom. Hij schetste de achtergronden van 'de Rijke Waddenzee'. Aan de basis hiervan staat het convenant 'Transitie mosselsector en natuurherstel Waddenzee'. In dit convenant zijn afspraken gemaakt over enerzijds het toewerken naar een duurzame mosselvisserij en anderzijds over het opstellen en uitvoeren van een programma voor natuurherstel. Het ontwikkelen van een beleid voor mosselzaadinplantaties (MZI's) maakt hier onderdeel van uit. Daarnaast schetste dhr. Oosterveld kort de andere initiatieven die hiermee een directe relatie hebben zoals de opstelling van een Agenda voor een duurzame garnalenvisserij door de garnalenvisserij samen met de natuurorganisaties en het opstellen van een Visie op een Duurzame Visserij in de Waddenzee onder leiding van gedeputeerde Hollenga.

In zijn inleiding ging dhr. Oosterveld specifiek in op de verdeling van MZI-rechten, zoals de minister onlangs heeft besloten. 'De ondernemers uit de mosselsector komen in de eerste plaats in aanmerking voor MZI-locaties. De reden hiervoor is dat zij de verplichting hebben om de bodemvisserij op mosselzaad stapsgewijs af te bouwen. Als tweede zijn er de huidige MZI-experimenteerders. Zij hebben de transitie van de mosselsector mogelijk gemaakt door een alternatief te ontwikkelen voor het vangen van mosselzaad. Voor eventueel kleinschalige invang van mosselzaad door andere visserijsectoren heeft de Minister advies gevraagd aan de gedeputeerden Hollenga in Groningen en Poppelaars in Zeeland om te bezien in hoeverre dit mogelijk is binnen hun bestaande visserij-activiteiten.' Voor enkele ondernemers in de mosselsector is deze uitkomst onbevredigend. Zij hebben zich daarom afgemeld voor deze bijeenkomst. Dhr. Oosterveld benadrukte dat over dit onderwerp de komende tijd uitvoerig verder wordt gepraat.

Tot slot wenste hij een ieder een goede bijeenkomst toe en sprak de verwachting uit 'dat we met uw inbreng een stap dichterbij een Rijke Waddenzee zullen komen. Een rijke zee voor de natuur, maar ook een rijke zee voor de gebruikers van het gebied'.

Kees van Es, MT-lid van LNV-Noord, ging in op de voortgang van het Plan van Uitvoering van het convenant 'Transitie mosselsector en natuurherstel Waddenzee'. Het streven is dat in 2020 de mosselzaadvangst in de Waddenzee helemaal los van de bodem plaats vindt. Daarnaast zal een omvangrijk Natuurherstelprogramma worden uitgevoerd. Sinds de presentatie van dit Plan van Uitvoering in maart zijn verschillende stappen gezet.

Dit jaar heeft de mosselvisserij 20 procent van de mosselzaadbanken in de Waddenzee niet bevestigd. Met o.a. de garnalenvisserij is intensief overlegd over de precieze begrenzing van het niet te bevisen gebied. Binnenkort zal het gebied ook formeel worden gesloten voor de bodemberoerende visserij. Recreatievaart en de vaste vistuigen visserij blijven wel mogelijk. Om de gedeelde zaadvangst te compenseren zijn dit jaar MZI's boven de bestaande mosselpercelen geplaatst. Parallel daaraan wordt de opbrengst van de MZI's, de effecten van de MZI's op het draagkracht van de Waddenzee en de ontwikkeling van het gesloten gebied nauwkeurig gemonitord.

Op het moment dat de met de sluiting gedeelde zaadopbrengst is gecompenseerd, worden de volgende stappen gezet. Naast de ontwikkeling van MZI's en de sluiting van mosselzaadbanken werkt de sector op dit moment aan een innovatie-agenda voor alternatieven voor MZI's op de Waddenzee, wordt gewerkt aan een kennisagenda en aan beleid om het ingevangen mosselzaad uit Zeeland te kunnen verplaatsen naar de Waddenzee. Tot slot ging dhr. Van Es in op de initiatieven om te komen tot een Agenda voor een duurzame garnalenvisserij en de regionale visie op een duurzame visserij in de Waddenzee. De verschillende trajecten zullen nauw met elkaar moeten worden afgestemd, stelde dhr. Van Es.

Locaties MZI's

Een levendige discussie werd er gevoerd over de geplande MZI's in de Waddenzee. Projectleider Stefan Morel presenteerde de negen nieuwe locaties voor de MZI's. Deze locaties kwamen ecologisch, economisch landschappelijk en qua veiligheid als beste uit de bus. Er is bewust gekozen voor niet al te grote locaties: tussen de 40 en 90 hectare. 370 hectare ligt ten westen van de lijn Terschelling - Harlingen en 130 hectare ten oosten. De locaties zijn zodanig gekozen dat er veilige corridors zijn voor de scheepvaart en dat er zoveel mogelijk plaatranden vrij zijn voor visserij.

Eén van de mogelijke nieuwe locaties is de Zoutkamperlaag. Vanwege de kwetsbaarheid van dit gebied zijn er twee voorwaarden gesteld: de komende twee jaar wordt deze locatie nog niet gebruikt en de grootte van dit gebied is maximaal 50 hectare. Over twee jaar zal worden bezien of de locaties alsnog nodig is. Ook over de locatie bij Oudeschild (Texel) is nog discussie. Als hier een getijdencentrale komt, zal er gezocht moeten worden naar een nieuwe locatie. Alle locaties zullen niet tegelijkertijd ingezet worden. Er vindt een geleidelijke opschaling plaats: pas in 2010-2011 zijn alle locaties beschikbaar. Om draagvlak te krijgen voor het inzetten van MZI's zal er een voorlichtingsprogramma uitgevoerd worden.

Op dit moment wordt op 60 locaties geëxperimenteerd met MZI's. De vertegenwoordiger van de Wadvaarders was daarvan niet op de hoogte. 'Waarom worden we daarover niet beter geïnformeerd?' Hem werd toegezegd dat deze locaties bekend worden gemaakt op de website www.waddenzee.nl. De verschillende belangengroepen die op de werkconferentie aanwezig waren stelden dat er ook rekening gehouden moeten worden met andere belangen en gebruikers en dus niet alleen met de mosselkwekers. Een aantal deelnemers was niet gelukkig met de MZI-locatie vlakbij de Afsluitdijk, omdat in de buurt van deze locatie visvakken aanwezig zijn. Volgens dhr. Morel liggen deze vakken op minimaal 500 meter van de MZI-locatie. Ook was er een vraag over alternatieve systemen voor de vangst van mosselzaad. 'Zijn er geen meer kleinschalige opstellingen mogelijk?' Nieuwe ontwikkelingen op dit gebied zullen uiteraard gevolgd worden. Van deze inspraakbijeenkomst over de MZI's is een uitgebreid verslag gemaakt. Dit verslag wordt geplaatst op www.waddenzee.nl.

Natuurherstelprogramma

Tijdens het middagdeel van de conferentie stond het Natuurherstelprogramma (NHP) centraal. Programmamanager Karsten Schipperheijn stelde dat het NHP een Rijke Waddenzee voor natuur en gebruikers als doel heeft. Het streefbeeld van een Rijke Waddenzee bestaat uit de volgende elementen:

- Schoon en helder water
- Voedsel in overvloed
- Aanwezigheid van biobouwers
- Een veilige plek
- Internationale context
- Duurzame relatie mens en Wad

Een groot aantal deskundigen en beleidsmakers zijn tussen half maart en begin juli aan de slag gegaan met dit streefbeeld: wat moet er gebeuren om de Rijke Waddenzee te realiseren? Het resultaat is een programmaplan dat bestaat uit een 'top 10' van plannen.

Deze top 10 is:

- Slimmer baggeren
- Verduurzaming visserij
- Rijk voedselweb
- Stimuleren biobouwers
- Randen Waddenzee
- Klimaat en slimmer zandtoevoer
- Rust in kombergingsgebieden
- Integrale management Eems-Dollard
- Internationale inbedding
- Natuurherstel en Afsluitdijk
- Internationale inbedding

Deze thema's worden de komende maanden uitgewerkt tot een definitief programmaplan samen met gebruikers, natuurorganisaties en overheden in het gebied. Dit plan moet niet gezien worden als een dichtgetimmerd plan, maar als 'een streefbeeld voor lange termijn als bakken voor samenwerking'. Volgens dhr. Schipperheijn moet er gezocht worden naar andere manieren van samenwerking: trajecten moeten op gang gebracht worden, innovaties gestimuleerd en er moet een juiste samenhang komen tussen natuur en gebruik. De aanpak is vooral 'leren door doen'. Waar bij sommige trajecten veel nog niet bekend is en het accent ligt op 'leren', terwijl bij andere trajecten het accent meer ligt op het 'doen'.

Eén van de deelnemers stelde dat het streefbeeld geen vast gegeven moet zijn. 'De wereld en dus ook de Waddenzee verandert razendsnel. Daarom moeten we het Wad op systeemniveau benaderen'.

'Is er geen doel? Het NHP mag geen open eind zijn', waarschuwde een andere deelnemer. Daarnaast werd de benaming 'natuurherstelprogramma' in twijfel getrokken. 'We willen en kunnen toch niet terugkeren naar vroeger? We willen toch niet alleen maar herstellen?' Bovendien liggen veel oorzaken buiten de Waddenzee, bv. het afschieten van vogelsoorten tijdens de vogeltrek in andere landen of het invangen van glasaal elders in Europa. Kees van Es nodigde alle deelnemers aan de conferentie uit om samen de juiste strategie te bedenken en samen tot oplossingen te komen. 'Wat kan een ieder van u bijdragen aan een Rijke Waddenzee?'

Een aantal deelnemers vond het jammer dat ze niet betrokken waren bij het opstellen van het streefbeeld. Volgens dhr. Schipperheijn is dat altijd nog mogelijk. 'Er is immers nog niets vastgesteld. Van nu af aan krijgt iedereen de gelegenheid om mee te denken en mee te praten.'

Workshops

Na de discussie over het NHP werd er in drie workshops gediscussieerd over de volgende thema's:

- Voedselweb
- Randen Waddenzee
- Baggeren

De deelnemers aan de workshop voedselweb waren het er samen over eens dat het niet gaat om herstel van soorten, maar om herstel van functies. Soorten komen vanzelf terug als de leefomgeving (habitat) weer voldoet aan de eisen die voor vestiging en ontwikkeling worden gesteld. De deelnemers waren het er ook over eens dat wanneer we het hebben over biobouwers, we het hebben over schelpdierbanken en zeevegetatie i.p.v. mosselbanken en zeegras'. Conclusies konden er verder niet getrokken worden aangezien het thema 'voedselweb' veelomvattend is. Gepleit werd om het denken over het voedselweb in het proces van het NHP op te nemen. Opvallend was dat de perceptie van de staat van de Waddenzee zeer

verschillend was: van 'de Waddenzee is totaal uitgeput' tot 'er is niet veel aan de hand met het Wad'.

De workshop over de randen van de Waddenzee (overgang van land naar water) leverde drie concrete adviezen op:

- Er moet een verandering in spui-regiem komen. Dit heeft consequenties voor visserij en voor het baggeren. Alles moet in samenhang bekeken worden.
- Er moet een monitoringsprogramma komen.
- Het landschap moet ook in het NHP opgenomen worden.

In de workshop over baggeren kwam naar voren dat ook gekeken moet worden naar innovaties op dit gebied en ervaringen elders. Zijn er geen andere oplossingen mogelijk? Het systeem op het Wad is immers grotendeels 'windgedomineerd'. Baggeren leidt soms tot meer slib. Gesteld werd ook dat 'helder water in het Wad' geen doel op zich is. Het gaat er vooral om dat het water voldoende helder moet zijn voor plantengroei. De Waddenzee is van nature troebel. Geconcludeerd werd dat de uitgangspunten helder moeten zijn en dat scepsis over het NHP voorkomen kunnen worden door goed te communiceren en de boodschap concreet te maken.

Karsten Schipperheijn sloot de werkconferentie af door een ieder hartelijk te bedanken voor de aanwezigheid. Hij beloofde dat er nog voldoende gelegenheid komt om mee te denken en te praten over het NHP. In oktober/november zult u benaderd worden om gezamenlijk mee te denken bij de uitwerking van de verschillende ontwikkelingstrajecten.